

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28
Factors Influencing Self-Directed Learning of Mathayomsuksa 5
Students in Secondary Educational Service Area Office 28

ปณิดา ทวีชาติ¹

ประเสริฐ เรือนนระ²

เชาว์ อินใย³

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มในการวิเคราะห์และตัดสินใจว่าต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งใด มีเป้าหมายของการเรียนรู้ของตน รู้ถึงวิธีการค้นคว้าที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนรู้ของตนเองได้ การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 และเพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปร ความสัมพันธ์ทางสังคม บรรยากาศการเรียนรู้ ความรับผิดชอบและแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 จำนวน 800 คน จากโรงเรียน 18 โรงเรียน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ มี 90 ข้อ แบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่ แบบวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง แบบวัดความรับผิดชอบ แบบวัดแรงจูงใจ แบบวัดความสัมพันธ์ทางสังคม และแบบวัดบรรยากาศในชั้นเรียน มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{XY}) แต่ละตอน มีค่าตั้งแต่ .291 ถึง .767 ค่าความเชื่อมั่นแต่ละตอนเท่ากับ .826 ถึง .933 การวิเคราะห์ข้อมูล อาศัยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) ด้วยสถิติการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) แบบมีตัวแปรแฝง (Latent Variable)

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. โมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 ที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติ $\chi^2 = 117.819$, $df = 97$, $\chi^2 / df = 1.402$, $p = 0.074$, CFI = 0.996, GFI = 0.984, AGFI = 0.978, RMSEA = 0.016 และ RMR = 0.023

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

2. ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ ความรับผิดชอบ ตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ แรงจูงใจ บรรยากาศการเรียนรู้และความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งตัวแปรในโมเดลทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้ร้อยละ 74.60

โดยสรุป จากปัจจัยหลายประการเช่น แรงจูงใจ บรรยากาศการเรียนรู้และความสัมพันธ์ทางสังคม ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทั้งสิ้น ซึ่งในแต่ละปัจจัยนั้นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด ได้แก่ ความรับผิดชอบ ดังนั้นผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และตัวนักเรียนเอง ควรส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยดังกล่าวเพื่อให้ นักเรียนได้มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

Abstract

Self-directed learning is the process that students have an initiative in analyzing and deciding to what they want to learn, to aims on their own learning and to knowing how to achieve their learning aims. The purposes of this research were to develop and check the validity of the factor model influencing self-directed learning of Mathayomsueksa 5 students in Secondary Educational Service Area Office 28 and to study the influence of the variables; social relation, learning atmosphere, responsibility and motivation, affecting student's self-directed learning. The sample consisted of 800 Mathayomsueksa 5 students from 18 schools in Secondary Educational Service Area Office 28 selected by using Multi-Stage Random Sampling. The research instrument was a ninety-item questionnaire with five rating scales and with five parts; self-directed learning part, responsibility part, motivation part, social relation part and learning atmosphere part, with the discrimination power per each part .291 to .767 and with the reliability per each part from .826 to .933. The data were analyzed using an analysis of Structural Equation Modeling, SEM, by path analysis statistic with latent variable type.

The research findings were as follows

1. The factor model influencing self-directed learning of Mathayomsueksa 5 students in Secondary Educational Service Area Office 28 was consistent with the empirical data. This was considered from the statistic valuables, $\chi^2 = 117.819$, $df = 97$, $\chi^2/df = 1.402$, $p = 0.074$, CFI = 0.996, GFI = 0.984, AGFI = 0.978, RMSEA = 0.016 and RMR = 0.023.

2. The variable affecting directly to self-directed learning was responsibility. The variables affecting both directly and indirectly to self-directed learning were motivation, learning

atmosphere and social relation. All of the variables in the model discussed the variance at percentage of 74.6.

In conclusion, the factors such as motivation, learning atmosphere and social relation affected to self-directed learning and concerned to each other. The most influential factor was responsibility. Therefore, school director, teachers, parents and students should develop these factors to encourage student's self-directed learning and learning achievement.

Keywords : self-directed learning

บทนำ

การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบัน เน้นการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรมและมีความรอบรู้อย่างเท่าทันให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาค้นคว้ามุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะ และความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต อันส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ดังนั้นผู้เรียนจึงจำเป็นต้องหมั่นศึกษาหาความรู้และติดตามความก้าวหน้าอยู่เสมอลักษณะผู้เรียนที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายไม่ว่าจะเป็น ตัวนักเรียน บิดามารดา ครูอาจารย์ ต้องตระหนักร่วมกัน จึงจะทำให้พฤติกรรมอันพึงประสงค์ดังกล่าว ซึ่งพฤติกรรมนั้นมีผลต่อการเรียน นักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความสนใจที่จะศึกษาและพบว่า เด็กที่ประสบความสำเร็จในการเรียนสูงนั้นเกิดจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน ได้แก่ ตัวผู้สอน เนื้อหาสาระที่สอน กิจกรรมและตัวผู้เรียนเอง (ดลหทัย เอกสาร, 2547 : 2) ในความเป็นจริงการเรียนการสอนของไทยที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจาก มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ครูผู้สอนและนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการเรียนการสอนแบบนี้ นักเรียนในแต่ละห้องมีมากเกินไป สื่อการสอนไม่พอเพียง เป็นต้น แต่ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุด คือ นักเรียนไม่สนใจเรียน ไม่อยากทำกิจกรรมการเรียนที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ ไม่กระตือรือร้นที่จะทำอะไรด้วยตนเอง ซึ่งหาข้อแก้ปัญหานี้ไม่ได้การเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญก็คงไม่ประสบความสำเร็จ (ชูชีพ อ่อนโคกสูง, 2550 : 64-65)

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning) ตามแนวคิดของโนลส์ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2550 : 89) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนรับผิดชอบควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดทั้งกระบวนการ เริ่มตั้งแต่ผู้เรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้ ผู้เรียนจะใช้ความคิดริเริ่มในการวินิจฉัยความต้องการทางการเรียนรู้ ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แสวงหาแหล่งข้อมูลในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้เลือกและใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เหมาะสมและประเมิณผล การเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเรียนเพียงลำพัง แต่อาจจะอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น อาจารย์ ผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือเพื่อน เป็นต้น การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีประโยชน์ต่อ ผู้เรียนในแง่ที่ผู้เรียนจะเรียนด้วยความตั้งใจ มีจุดมุ่งหมาย มีแรงจูงใจสูงและเรียนได้ดีกว่าผู้ที่รอรับความรู้จากที่ครูถ่ายทอดให้นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีเรียนได้ตามความถนัดของตนเอง และสามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่า

ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไม่ได้มีอยู่ในตัวผู้เรียนทุกคน โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ระบบการถ่ายทอดทางสังคมเอื้อให้คนไทยคุ้นเคยกับการพึ่งพาผู้อื่น การถูกบอกให้ทำและให้เชื่อฟังครูอาจารย์ อย่างไรก็ตามทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้นเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ตามกระบวนการทางจิตวิทยาของมนุษย์ เมื่อเติบโตขึ้นจะพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น สามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองและชี้นำตนเองได้ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะเข้มข้นขึ้นเมื่ออยู่ในวัยผู้ใหญ่ (พสขนั้น นิรมิตไชยนนท์, 2551 : 22-25 ;อ้างอิงมาจาก Knowles, 1997 : 14-17) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นวิธีการเรียนการสอนหลักที่สำคัญในระดับอุดมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะความสามารถในการศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องแม้ว่าผู้เรียนจะจบการศึกษาไปแล้วก็ตามซึ่งเป็นการเอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอด

โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษากับนักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 เนื่องจากผู้เรียนในระดับชั้นนี้เป็นผู้ซึ่งกำลัง เตรียมพร้อมในการที่จะไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จึงควรสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนจะได้เป็นบุคคลที่มีใจรักที่จะศึกษาค้นคว้าตามความต้องการของตนเอง มีความอยากรู้อยากเห็นไม่สิ้นสุด และเกิดการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องบอก ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต หรือเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการศึกษา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดล ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสัมพันธ์ทางสังคม บรรยากาศในชั้นเรียน ความรับผิดชอบ และแรงจูงใจ ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28

สมมติฐานของการวิจัย

1. ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางสังคม บรรยากาศในชั้นเรียน ความรับผิดชอบและแรงจูงใจ
2. ตัวแปรที่ส่งผลทางตรงต่อการเรียนรู้แบบการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 ได้แก่ ความรับผิดชอบและแรงจูงใจ
3. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้แบบการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางสังคมและบรรยากาศในชั้นเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 11,523 คน จาก 83 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 800 คน จาก 18 โรงเรียน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวัดมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 5 ตอน รวม 90 ข้อ ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ตอนที่ 2 แบบวัดความสัมพันธ์ทางสังคม ตอนที่ 3 แบบวัดบรรยากาศในชั้นเรียน ตอนที่ 4 แบบวัดความรับผิดชอบ ตอนที่ 5 แบบวัดแรงจูงใจ
3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 3.1 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้รู้ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและสภาพตัวแปรโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) เพื่อพิจารณาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาโมเดล สมมติฐาน ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)
 - 3.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) ด้วยสถิติการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) แบบมีตัวแปรแฝง (Latent Variable) เกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล กับข้อมูลเชิงประจักษ์จากค่า χ^2 แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้ CFI และ TLI มีค่ามากกว่า .90 ดังนี้ RMSEA ที่มีค่าต่ำกว่า .05 ดังนี้ RMR มีค่าต่ำกว่า .08 และ χ^2/df น้อยกว่า 2 (สุนทรพจน์ ดำรงพานิช, 2554)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดล ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยสามารถพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ χ^2 มีค่าเท่ากับ 24.43 ที่ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 97 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p = .074$) อัตราส่วนระหว่างค่าสถิติไค-สแควร์กับจำนวนองศาอิสระ .984 ผ่านเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ (<2) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาดัชนีวัดความกลมกลืนพบว่า (GFI) มีค่าเท่ากับ .996 ดัชนีความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .975 ดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.000 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (>.90) และดัชนีรากของค่าเฉลี่ย

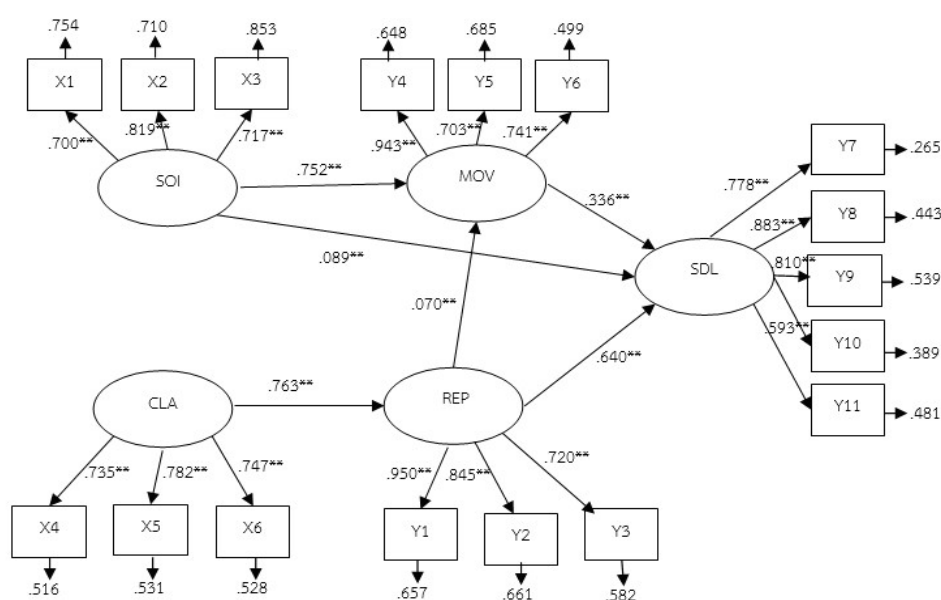
กำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ .023 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ($< .20$) แสดงว่าโมเดลตามสมมุติฐานมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. การศึกษาอิทธิพลของความสัมพันธ์ทางสังคม บรรยากาศในชั้นเรียน ความรับผิดชอบ และแรงจูงใจ ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 ปรากฏผลดังนี้

2.1 เมื่อพิจารณาตัวแปรแรงจูงใจ (MOV) เป็นตัวแปรตาม พบว่า มีเฉพาะตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรตาม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ความรับผิดชอบ (REP) และความสัมพันธ์ทางสังคม (SOI) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .070 และ .752 ตามลำดับ ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแรงจูงใจ (MOV) ได้ร้อยละ 76.40

2.2 เมื่อพิจารณาตัวแปรความรับผิดชอบ (REP) เป็นตัวแปรตาม พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรตาม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ บรรยากาศในชั้นเรียน (CLA) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .763 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรตาม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือความสัมพันธ์ทางสังคม (SOI) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .864 โดยตัวแปรทั้งสองสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความรับผิดชอบ (REP) ได้ร้อยละ 74.00

2.3 เมื่อพิจารณาตัวแปรการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (SDL) เป็นตัวแปรตาม พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรตาม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ความรับผิดชอบ (REP) มีขนาดอิทธิพล .201 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อตัวแปรตาม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางสังคม (SOI) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .407 ตัวแปรบรรยากาศในชั้นเรียน (CLA) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .763 แรงจูงใจ (MOV) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .336 โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้ร้อยละ 74.60

ภาพ 1 โมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28

อภิปรายผล

โมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดล ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยในภาพรวมพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ ความรับผิดชอบ มีค่าอิทธิพล เท่ากับ .201 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองคือ บรรยากาศในชั้นเรียน แรงจูงใจและความสัมพันธ์ทางสังคม มีขนาดอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ .736, .407 และ .336 ตามลำดับ ตัวแปรทั้งหมดรวมกันอธิบายความแปรปรวนตัวแปรการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ร้อยละ 74.60

2. อิทธิพลของความสัมพันธ์ทางสังคม บรรยากาศในชั้นเรียน ความรับผิดชอบ และแรงจูงใจ ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ความรับผิดชอบ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยส่งผลในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ความรับผิดชอบเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆได้ โดยเริ่มจากตัวบุคคลก่อน เพราะถ้าบุคคลสามารถมีความรับผิดชอบได้ บุคคลนั้นสามารถที่จะประสบผลสำเร็จได้ไม่ว่าจะเป็นด้านการงาน ครอบครัวหรือแม้แต่การศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีของ Rogers (1969) ได้เสนอแนวความคิดของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า ผู้ที่เรียนด้วยวิธีการนี้ต้องมีลักษณะความรับผิดชอบสูง เป็นบุคคลที่มีชีวิตชีวาและมีการตอบสนองต่อสังคมรอบด้าน มีความสุขุมรอบคอบ มีการคำนึงถึงความสามารถที่เป็นไปได้ของตนเองในขณะนั้น และสอดคล้องกับ คำกล่าวของ (สุริรัตน์ ศรีบุญเรือง, 2550 : 16) กล่าวว่า ผู้เรียนที่มีลักษณะนำตนเองในการเรียนรู้เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีแรงจูงใจในการเรียน มีความรับผิดชอบ ควบคุมตนเองได้และสอดคล้องกับการศึกษาของ (อัญชลี พลอยเพชร, 2550 : 61-64) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการนำตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยจำแนกตามเพศ โปรแกรมการศึกษาและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ทั้งในภาพรวมและรายด้าน พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการนำตนเององค์ประกอบรายด้าน ด้านความรับผิดชอบ ต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการศึกษา (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์และสุวิพิชา ประสิทธิ์ธัญกิจ, 2553 : 65-73) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาในด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

2.2 บรรยากาศในชั้นเรียน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยส่งผลในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า บรรยากาศในการเรียนที่ดีจะส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีแรงจูงใจที่จะค้นหาความรู้ใหม่ๆเพิ่มเติม และนำไปสู่

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองต่อไป สอดคล้องกับทฤษฎีของ ธอร์นไดค์ ซึ่งได้ตั้งเป็นกฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ว่ามีประสิทธิภาพของผู้เรียน จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีความพร้อม ผู้สอนจำเป็นต้องปรับบทเรียน และสิ่งที่จะนำมาสอนให้เหมาะกับวุฒิภาวะของผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่เหมาะสมกับการเรียนรู้และตั้งกฎแห่งผลที่พอใจ (Law of Effect) เมื่อผู้เรียนพึงพอใจผลที่ได้จากการเรียนรู้ย่อมอยากจะเรียนรู้ต่อไปอีก สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และสุพิชชา ประสิทธิ์ธัญกิจ, 2553 : 65-73) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาภาควิชาพื้นฐานการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองด้านจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ (เกวลิณ บุญทวี, 2554 : 85) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบ ปัจจัยด้านบรรยากาศการเรียน มีขนาดอิทธิพลสูงสุด แสดงเมื่อนักเรียนมีบรรยากาศการเรียนที่ดี จะส่งผลให้นักเรียนมีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

2.3 แรงจูงใจ มีขนาดอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยส่งผลในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนที่มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของเกริสัน (อาชญญา รัตนอุบล, 2542 : 10-11 ; อ้างอิงมาจาก Garrison. 1997) ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเกิดแรงจูงใจ ซึ่งเชื่อว่าแรงจูงใจนั้นเกิดมาจากปัจจัยภายในบุคคลและมีความเชื่อแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพราะทำให้เกิดความคิดริเริ่มที่จะเรียน และสามารถรักษาความต่อเนื่องไปสู่ความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับการศึกษาของของ (ซูชม และอัจฉรา สุขารมณ, 2543 : 48-49) พบว่าแรงจูงใจภายในส่งผลทางตรง ต่อวิธีการเรียนรู้แบบจัดระบบตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถควบคุมและกำกับการเรียนรู้ของตนเองได้ ตลอดจนสามารถเลือกใช้ผสมผสานกลยุทธ์การรู้คิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการเรียนรู้แบบจัดระบบตนเองมีลักษณะคล้ายกับวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนควบคุมและกำกับการเรียนรู้ของตนเองตลอดทั้งกระบวนการ เช่นเดียวกับการศึกษาของ (Renolds, 1986 : 3571) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการ เรียนรู้ด้วยการศึกษาด้วยตนเองกับเหตุผลหรือแรงจูงใจในการเข้าศึกษาของนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนนอกเวลาในวิทยาลัยชุมชน ผลการศึกษาพบว่าแรงจูงใจด้านพุทธิปัญญามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสอดคล้องกับการศึกษาของ (พสนัน นิมิตไชยนนท์, 2549 : 87-99) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิตและปัจจัยทางสังคมกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ปัจจัยลักษณะทางจิตอันได้แก่ ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเจตคติต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนและแรงจูงใจภายในมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับการศึกษาของ (สวรรณศรีประใหม่, 2555 : 87) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าปัจจัยลักษณะทางจิต อันได้แก่ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เจตคติ

ต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเองและแรงจูงใจภายในมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.4 ความสัมพันธ์ทางสังคม มีขนาดอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยส่งผลในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ว่านักเรียนที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี จะมีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงด้วย ซึ่งสอดคล้อง แนวคิดของ Knowles (สถาพร หมวดอินทร์, 2551 : 16-17 ; อ้างอิงมาจาก Knowles, 1975 : 61) โดยกล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า จะต้องมีความสามารถที่จะสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ได้ดี เพื่อที่จะใช้บุคคลเหล่านั้นเป็นเหมือนสิ่งสะท้อนให้ทราบถึงความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง การวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง การเรียนรู้และการช่วยเหลือบุคคลอื่น และการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านั้น มีความสามารถในการโยกความสัมพันธ์กับผู้สอน ใช้ประโยชน์จากผู้สอนในการทำให้เรื่องยากง่ายขึ้นและเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษา และตามแนวคิดของ โอเวอร์สตรีท (สุนันทา สุวรรณศิลป์, 2544 : 7 ; อ้างอิงมาจาก Overstreet, 1989) ได้กล่าวถึงแนวความคิดของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่าควรมีเกิดขึ้นในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งผู้ที่อยู่ในวัยใหญ่นั้นไม่ควรเป็นผู้ที่ทำอะไรสำเร็จแล้วหยุดความสำเร็จของตนเองไว้เพียงแค่นั้น ผู้ที่ดำเนินชีวิตจนมีความมั่นคงแล้วควรมีการนำพาตนเองให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น มีความสุขุมรอบคอบ สร้างความสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อน เพื่อนร่วมงาน มีการเรียนรู้จะเป็นคนใหม่อยู่เสมอโดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อค้นพบสิ่งใหม่ ๆ และทำอย่างต่อเนื่องด้วยความเคยชิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (บุญเลิศ แก้วอุ่นเรือน, 2553 : 94) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสกลนคร พบว่าความสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน ส่งผลทางอ้อมผ่านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ วินัยในตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเอง ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดง ว่า นักเรียนที่มีสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนที่ดีจะพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้แก่ ความรับผิดชอบ

แรงจูงใจ และบรรยากาศการเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดยโสธรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 โดยบรรยากาศการเรียนมีความสัมพันธ์ต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงที่สุด ดังนั้น ครูควรให้ความสำคัญกับการจัดบรรยากาศการเรียนที่ดีเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้นักเรียนมีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็ควรส่งเสริมและพัฒนาปัจจัยอื่นๆ ควบคู่กันไปด้วย

1.2 ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมไม่มีอิทธิพลทางตรงกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทาง

ความรับผิดชอบและแรงจูงใจ ดังนั้นบิดามารดาและสมาชิกในครอบครัวควรให้ความสำคัญกับการให้ความรักความเอาใจใส่ ยอมรับในความสามารถและความคิดเห็นของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการตัดสินใจ ให้นักเรียนได้รับผิดชอบตนเอง และคอยให้การช่วยเหลือเมื่อนักเรียนต้องการ เช่นค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา หรือการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนและเรื่องส่วนตัว เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการ นำตนเอง ในบุคคลวัยต่างๆ ด้วย เช่น วัยผู้ใหญ่ วัยเด็ก เป็นต้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีองค์ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย สิ่งที่คุณครูเรียนรู้ตั้งแต่ยังเด็กหรือเรียนรู้จากระบบการศึกษาในโรงเรียน อาจจะใช้ไม่ได้เมื่อมีอายุมากขึ้น การฝึกให้คุณครูรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาบุคคลแบบยั่งยืนและต่อเนื่องไปตลอดชีวิต แต่อย่างไรก็ตามควรศึกษาพัฒนาการและความต้องการของบุคคลในวัยนั้นๆ ด้วย

2.2 รูปแบบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 พบว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายความแปรปรวนของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยใช้วิธีการทางบวกได้ร้อยละ 74.60 ถ้าสามารถนำตัวแปรที่เกี่ยวข้องอื่นๆมาร่วมวิเคราะห์ด้วย อาจทำให้รูปแบบความสัมพันธ์ของโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีค่าสูงขึ้น เช่น เพศ อายุ ผลการเรียน สถานะทางสังคมของผู้ปกครอง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เกวลิน บุญทวี. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดยโสธร.วิทยานิพนธ์ กศ.ม.มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชูชีพ อ่อนโคกสูง. (2550). “หากนักเรียนขาดแรงจูงใจเสียแล้ว การเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ”วารสารศึกษาศาสตร์ องค์กรฯ. กรุงเทพมหานคร.
- บุญเลิศ แก้วอุ่นเรือน. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากลนคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคามมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พสนัน นิมิตไชนนท์. (2551). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____. (2551). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และสุวิชา ประสิทธิธัญกิจ. (2553). *การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาภาควิชาพื้นฐานการศึกษา. รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สถาพร หมวดอินทร์. (2551). *ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาพาณิชการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุนทรพจน์ ดำรงพานิช. (2554). *โปรแกรม Mplus กับการวิเคราะห์ข้อมูลทางพฤติกรรมและสังคมศาสตร์*. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรรัตน์ ศรีบุญเรือง. (2550). *การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตชั้นปีที่ 2 ในกลุ่มศูนย์สุขภาพศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สวรรณ ศรีประไหม. (2555). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท กศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2555.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2550) *จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Knowles, Malcom S. (1975). *Self-directed Learning : A Guide for Learner and Teacher*. New York : Association.
- Rogers, Carl R. (1969). *Freedom to Learn*. Ohio : Charles E. Merrill Publishing Company.